

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Karmen Iturriaga San Vicente

*Legutio, Araba
(1930)*

Aurkibidea

Biografia

Goikuriko kale-baserri batean jaio zen. Gurasoak Sandurdi auzokoak ziren. Lau seme-alaba izan zituzten. Karmen Legutioko eskola txikian ibili zen lehenengo eta eskola nagusian gero. Gerrako ihesean Duranara jo zuten, eta handik Gasteizko “Campo de los Palacios”era. Etxera itzuli zirenean ez etxerik eta ez ganadurik ez zutela ikusi zuten. Urrunagako urtegia eraiki zuten Uriarteren etxean egon zen neskame Gasteizen bi urtez. Zestoako hotel batean ere jardun zuen uda baten. Miñao Gutxiko Florentino Saez de Buruagarekin ezkondu zen Gasteizera. Laster itzuli ziren Legutiora, gurasoak zaintzera. Lau seme-alaba izan zituzten.

Zintak

LEG-012

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2010-04-23
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Etxeko zereginetan lagundu behar

- **Erref:** LEG-012/002
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:01:20. **Bukatu:** 00:02:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Eskola garaiko kontuak. Baserriko lanetan lagundu behar izaten zuenez, gutxitan joaten zen eskolara. 14 urte zituela joan zen eskolara gehien, negu partean elurra egin zuelako.

2. Goikuri

- **Erref:** LEG-012/003
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:02:16. **Bukatu:** 00:04:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Goikuriko kale-baserri batean bizi ziren, eta zer ganadu zuten aipatzen du: behiak, ardiak... Inguruko beste etxeetan ere ganaduak zituzten. Kaleko etxeak, lurrak... nolakoak ziren azaltzen du.

3. Gerra hasita, Gabonak arte herrian

- **Erref:** LEG-012/004
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:04:01. **Bukatu:** 00:06:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Karmen eskolan hasi berritan piztu zen gerra. Gerra 1936eko uztailaren 18 hasi zen, eta Gabonak pasa arte egon ziren herrian. Gero, ihes egin behar izan zuten; herritik alde egiten azkenak izan ziren. Ordurako, ordea, etxean ostu eta ganadu gehiena galdu zuten. Tiroak eta bonbak gogoratzen ditu: Karmen leihotik atera zuten soldaduek. Etxea apurtu ondoren, herriko beste hiru etxetan egon ziren. Gabonak pasatu ostean, Durara egin zuten ihes.

4. Duratik Gasteizera

- **Erref:** LEG-012/005
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:06:43. **Bukatu:** 00:08:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

Gerra denborako kontuak. Legutiotik ihesi Duran egun batzuk egin zituzten, eta, handik, Gasteizera joan ziren, "Campo de los Palacios"era. Gasteizen, aita-amak eta hiru anai-arreba egon ziren gela batean, "con derecho a cocina". Ia negu guztia egin zuten han.

5. Herrira buelta

- **Erref:** LEG-012/006
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:08:22. **Bukatu:** 00:10:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gerra denborako kontuak. Hainbat hilabete herritik kanpo pasa eta gero, herria eta euren etxea nola zeuden kontatzen du. Herriko mutil batek bonba bat aurki zuen, eta haren leherketaren ondorioz hil egin zen. Etxea berreraiki bitartean, erdipurdi zegoen beste etxe batean bizi izan ziren erreterero.

6. Eskumarekin idaztera behartuta

- **Erref:** LEG-012/007
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:10:40. **Bukatu:** 00:12:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Karmen ezkerra da, eta, lehen, bekatua zen hori. Eskumako eskuarekin idaztera behartzen zuten ezkertia zena. Maistrak jo egiten zuen ezkerreko eskuarekin idatziz gero. Beste ikaskide ezkertiar batzuei ezkerreko eskua bizkarrera lotzen zien.

7. Gurasoak, euskaldun "hutsak"

- **Erref:** LEG-012/008
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:12:40. **Bukatu:** 00:13:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Karmenen gurasoak euskaldun "hutsak" ziren. Aitak esaten zuen soldadutzara joan arte ez zuela erdararik aditu ere egin. Soldadutzan eta lanean ikasi omen zuen aitak gaztelania. Karmenek-eta gaztelaniaz hitz egiten zuten eskolan.

8. Ganadua, auzokoak eta esnezalea

- **Erref:** LEG-012/010
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:14:56. **Bukatu:** 00:16:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gasteiztik bueltan, pixkana ganaduak jarri zituzten berriro. Lau behi, txerri

parea eta astoa zituzten. Soroko lanetarako behiak erabiltzen zituzten. Labrantza lanetan auzokoek elkarri laguntzen zioten. Biltzen zuten esnea Gasteizera bildatzen zuten, esnezalearekin.

9. Etxean, gurasoekin

- **Erref:** LEG-012/012
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:17:06. **Bukatu:** 00:18:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserriko lanetan aritu izan zen gaztetatik: itaurrean, "brabanteagaz", segan... Gaztetatik izan ditu hernia arazoak: hiru ebakuntza egin dizkiote. Hiru anai-arrebak kanpora atera ziren lanera, eta Karmen etxean geratu zen gurasoekin.

10. Neskame Gasteizen

- **Erref:** LEG-012/014
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:18:54. **Bukatu:** 00:20:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Urrunagako urtegia eraiki zuten Uriartetarren etxean egon zen neskame Gasteizen bi urtez. Uriarte familiari buruzko azalpenak ematen ditu. Ezkon ondoren ere joan izan zen haien etxera.

11. Umetako jolasak

- **Erref:** LEG-012/017
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:21:16. **Bukatu:** 00:22:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Ume garaian, denbora gutxi eduki zuen jolasean ibiltzeko. Jolasak: "a la txirikola", "al marro", "tres navios en el mar", sokasaltoan, sakaska... Anaia Gasteizko Fronton hotelean sukaldaria zen, eta hark gordetzen zizkion sakak.

12. Kongregazioa

- **Erref:** LEG-012/019
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:22:47. **Bukatu:** 00:25:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Kongregazioak

Laburpena:

<p>Hijas de María kongregazioko kontuak. Zer eratako ospakizunak egiten zituzten: hildakoren bat zenean, estandartearekin joaten ziren hildakoaren etxera; Maiatzeko loreak, Corpus Eguneako prozesioa; jaunartzeetako prozesioa...</p>

13. Dantza sueltoko txapelketa

- **Erref:** LEG-012/020
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:25:52. **Bukatu:** 00:27:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

Herrian sueltoko dantza txapelketa batean parte hartu zuenekoa kontatzen du. Anaiak erosi zizkion dantzarako alpartak. Andres Zendoiarekin hartu zuen parte txapelketan. Dantzari profesional batzuek irabazi zuten txapelketa.

14. Egino anaiak eta gramola

- **Erref:** LEG-012/021
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:27:11. **Bukatu:** 00:28:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Domeketan, soinua jotzen zuten Fernando eta Salvador Egino anaiek plazan. Denbora batean, gramola ere egon zen.

15. Hiltegian lan egindakoa

- **Erref:** LEG-012/027
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:33:36. **Bukatu:** 00:35:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak

Laburpena:

Senarra izango zena nola ezagutu zuen azaltzen du. Karmenek Legutioko hiltegian egiten zuen lana, eta senarra izango zena hara joan zen aberearekin. Lehen, ganadua oso gazte hiltzen zen.

16. Uda batean, Zestoan neskame

- **Erref:** LEG-012/028

- **Iraupena:** 0:04:43. **Hasi:** 00:35:46. **Bukatu:** 00:40:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Zestoan neskame egon zen garaian, konde bat erori zeneko pasadizoa kontatzen du. Lehen, Kubatik jende asko joaten zen Zestoara, bainuetxera joan eta oporraldia igarotzera. Soldatatan baino gehiago irabazten zuen propinatan. 30 neska egon ziren hotelean lanean. Zer eginkizun zituen azaltzen du. Zestoako euskara ulertzeko gorabeherak...

17. Goikuriko kale-baserria

- **Erref:** LEG-012/030
- **Iraupena:** 0:03:14. **Hasi:** 00:41:23. **Bukatu:** 00:44:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Goikuriko kale-baserrian bizi zirenean, plazatik hartzen zuten ura. Etxean ez zuten urik. Etxea nolakoa zen azaltzen du: sarrera, larraina, dorretxea izandakoa...

18. Argia

- **Erref:** LEG-012/031
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:44:37. **Bukatu:** 00:47:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Bonbila bat zuten etxe guztirako: bonbila gelaz gela nola pasatzen zuten azaltzen du. "Kandila" (kriseilua) eta karburoa ere bazituzten.

19. Arropa garbiketa

- **Erref:** LEG-012/033
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:49:18. **Bukatu:** 00:51:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropak etxean xaboitu eta errekan garbitzen zituzten. Etxean ez zuten lixibarik egiten, baina Paegoetan (Peñacerrada-Urizaharra) bizi zen izebarekin egindakoa da. Lehenengo aldiz lixiba egin zueneko pasadizoa kontatzen du.

20. Lixiba

- **Erref:** LEG-012/034
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:51:24. **Bukatu:** 00:53:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Paegoetan (Peñacerrada-Urizaharra) bizi zen izebarekin lixiba egindakoa da. Lixiba nola egiten den azaltzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-17

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com